

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

На сьогодні членство в ЄС є однією з головних стратегічних цілей України, а європейські принципи – основним орієнтиром розвитку держави. Водночас, однією із найважливіших умов розбудови демократичної держави є забезпечення рівних прав і свобод громадян України та ліквідація усіх форм дискримінації за будь-якими ознаками, в тому числі і за ознакою статі. В цьому контексті, все більш помітним явищем стає залучення до військової служби військовослужбовців жіночої статі. При цьому, слід зазначити, що воєнна організація українського суспільства та її складова – Збройні Сили, є серед перших організацій українського суспільства, в яких було розпочато цілеспрямоване і системне впровадження гендерної політики. На виконання міжнародних зобов'язань, норм національного законодавства та підтримуючи дії Уряду щодо політики гендерної рівності МОУ та ГШ ЗСУ, з 2016 року почали докладати зусиль щодо впровадження гендерної підходу та покращення гендерного балансу, врахування гендерних аспектів у повсякденній діяльності та досягли певних зрушень у цій сфері.

Збільшення числа жінок у ЗСУ пояснюється багатьма подіями, що відбуваються в державі, і головне – прагненням жінок захищати свою країну поряд із чоловіками.

Як інституту держави, якому притаманна висока нормативна регламентація, рівень контролю та виконавчої дисципліни, Збройні Сили виявили себе відкритими для широкого кола заходів, спрямованих на встановлення стандартів рівних можливостей жінок і чоловіків, гендерно-чутливого стилю управління, гендерної культури взаємовідносин [2].

Важливою складовою у напрямі розуміння гендеру та формування гендерної культури є освітнє середовище, зокрема вищі військові навчальні заклади, які мають неабиякий вплив на формування особистості офіцера та його гендерну соціалізацію.

Гендерна культура є однією з ключових категорій гендерних і культурних досліджень, філософським, соціальним, педагогічним, психологічним аспектам якої присвячені праці Р. Гімбутас, Г. Зіммеля, М. Мід; Р. Айвазової, І. Клециної, Т.Говорун, С. Матюшкової, В. Агеєвої, О. Андрієнко, Н. Грицяк, О. Кікінежді, О. Кісь, Л. Кобилянської, Н. Маркової, Т. Мельник, Ш. Берна, М. Ткалич, Є. Левченко, В. Вінтоняк та ін.

Сьогодні не існує єдиного визначення цього поняття.

Л. Кобилянська і Т. Мельник визначають гендерну культуру як сукупність статево-рольових цінностей у суспільних сферах буття та відповідних до них потреб, інтересів і форм діяльності, зумовлену демократичним устроєм і пов'язаними з ним демократичними інституціями. Проте різні види гендерної культури можуть бути зумовлені будь-яким політичним устроєм та соціальними інститутами [1]. Дещо доповнюють формулювання Т.Говорун та О. Кікінежді, які вважають, що гендерна культура залежить від суспільного устрою, національних шлюбно-сімейних звичаїв і традицій, релігійних вірувань тощо. Гендерна культура відтворює, закріплює і формує відмінності між статями, регулює взаємини жінок та чоловіків в особистому, родинному й соціальному житті [3].

Гендер як соціально-психологічна категорія, згідно з дослідженнями Т. Говорун, П. Горностая, І. Клециної, І. Кона, Л. Ожигової, Л. Шнейдер, J. Steans, є характеристикою та властивістю особистості, яка складається з таких параметрів: біологічної складової – належності до певної біологічної статі; психологічної статі особистості; гендерної ідентичності як сприйняття й усвідомлення своєї статевої належності; гендерних ролей і статусів, насамперед шлюбного та репродуктивного; гендерних переконань, репрезентацій та стереотипів, властивих особистості.

Якщо стать визначається біологічно, то пов'язаний зі статтю гендер конструюється суспільством згідно з очікуваннями та нормативними приписами щодо поведінки представників різних статей. Гендер розуміється як соціально сконструйовані ролі та соціально освоєні моделі поведінки і очікування, які пов'язані з уявленнями про жінку чи чоловіка [1].

Таким чином, гендер це один із базових вимірів соціальної структури суспільства поряд з класовою приналежністю, віком та іншими характеристиками які і організують соціальну систему.

Гендерна культура управляє індивідами за допомогою гендерних стереотипів, продукує гендерні уявлення, очікування.

Вінтоняк В. зазначає, що важливість проблеми формування гендерної культури військових фахівців не викликає сумнівів, оскільки саме через гендерну культуру здійснюється процес формування егалітарної свідомості особистості в системі соціокультурних взаємозв'язків на паритетних засадах. Саме гендерна культура сприяє викоріненню біодетерміністських уявлень про сутність “жіночого” й “чоловічого”, вивченню природи статево-рольових стереотипів. Вона поєднує в собі збалансовану стратегію забезпечення умов людського життя, творення нових цінностей, спрямованих на людський розвиток [2].

Очевидно, що військово-професійне управління, професійна взаємодія в військовій організації потребує, на наш погляд, гендерно-орієнтованого підходу, розвитку гендерної культури офіцера в освітньому середовищі, що забезпечить рівність прав і можливостей особистості, незважаючи на стать.

Сприятиме формуванню адекватних моделей поведінки, зневілює вплив стереотипів в професійній діяльності, забезпечить формування організаційної зрілості, організаційної та управлінської культури, ідентифікації офіцера з військовою організацією не залежно від статі.

Тому, проблема формування гендерної культури офіцера набуває надзвичайної актуальності, оскільки від її успішного вирішення залежить ефективність професійної діяльності як окремо взятого офіцера так і організації в цілому.

Література:

1. Бендас Т.В. Гендерная психология. Учеб. пособ. / Т.В. Бендас. – СПб.: Питер, 2005. – 431 с.
2. Вінтоняк В. Ф. Гендерні аспекти військової освіти в умовах гібридної війни / В. Ф. Вінтоняк // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. - 2017. - № 7(1). - С. 36-44.
3. Клецина И. С. Психология гендерных отношений : Теория и практика / И. С. Клецина. – СПб. : Алетей, 2004. – С.71.